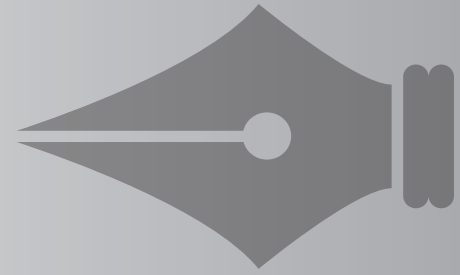

Ten geleide

Panoramavrijheid

Marcel de Zwaan

Mr. M.R. de Zwaan is partner bij Bremer & De Zwaan en voorzitter van de redactie van dit blad.

Wijs geworden door de wetenschappelijke aandacht in *AMI* voor de publicatie van de bloot-portretten van Britt Dekkers, bent u niet verbaasd dat de panoramavrijheid, die in de artikelen in deze aflevering van *AMI* centraal staat, niets van doen heeft met de (Panorama)leesvrijheid van de benarde man in tijden van Me Too.

In deze *AMI* wordt, in artikelen van Kruijswijk en Quaedvlieg, de vrijheid om beeldopnamen te maken en te verspreiden van in de openbaarheid zichtbare werken behandeld vanuit verschillende standpunten.

In 'De wettelijke vertekeningen van de Panoramavrijheid' bespreekt Quaedvlieg hoe de huidige exceptie zowel te weinig als te veel van het goede is. Volgens hem legt de tekst van de wet onwerkbaar belemmeringen op aan de vrijheid van het straatbeeld. De exceptie beperkt de panoramavrijheid tot bouw- en beeldhouwwerken die "gemaakt zijn om permanent in openbare plaatsen te worden geplaatst", terwijl het straatbeeld bepaald niet louter uit dergelijke werken bestaat. De wetsbepaling waarborgt niet het vrije straatbeeld, maar slechts het afbeelden van bepaalde werken uit dat straatbeeld. Anderzijds moeten de auteurs wier werken wel mogen worden afgebeeld, ieder gebruik gedogen en dus ook het gebruik van de beelden voor louter commerciële doeleinden zoals in de reclame of bij de uitgave van briefkaarten, posters en kalenders.

Deze commerciële steen des aanstoets inspireerde zowel Antoon Quaedvlieg als Bente Kruijswijk tot een beschouwing van de exceptie in relatie tot de driestappentoets. Kruijswijk stelt de vraag centraal of een panorama-exceptie die het commerciële gebruik toestaat zonder vergoedingsaanspraak voor de rechthebbenden, niet te ruim is geformuleerd. Zij onderwerpt de huidige redactie van de panoramavrijheid aan de driestappentoets en beantwoordt deze vraag bevestigend door te concluderen dat de bepaling strijdig is met de derde stap. Volgens Kruijswijk is er in de panorama-exceptie geen rechtvaardig evenwicht tussen de rechten en belangen van auteursrechthebbenden en commerciële gebruikers van beschermd materiaal gewaarborgd, nu in de

beperking geen vergoedingssysteem voor auteursrechthebbenden ter compensatie van commercieel gebruik is opgenomen.

Quaedvlieg op zijn beurt struikelt al bij de eerste stap van de toets. Hij signaleert dat deze eerste stap (de toepassing in bepaalde bijzondere gevallen) vereist dat de wettelijke beperking helder gedefinieerd is. Voor een heldere definitie van een wettelijke bepaling is een eveneens heldere en consistente ratio bij deze bepaling essentieel en daar ontbreekt het aan, aldus Quaedvlieg. Volgens hem zakt de panoramavrijheid op richtlijnniveau als een baksteen voor de test omdat de richtlijn in het geheel geen ratio verschaft, terwijl de uitzondering wel diep ingrijpt in het auteursrecht. Op nationaal niveau is blijkens de wetsgeschiedenis de ratio (de vrijheid van het straatbeeld) wel aanwezig, maar is het, door het schrappen in de huidige bepaling van de vroegere 'hoofdvoorstellingseis', heel goed mogelijk dat in de vrijelijk te gebruiken afbeelding, het vrij te houden straatbeeld geheel of grotendeels is weggedrukt. Door deze discrepantie tussen de tekst en de ratio van de wet, sneuvelt artikel 18 Auteurswet wegens onvoldoende bepaaldheid al bij de eerste stap op straat. Voor Quaedvlieg is de ruimte die de redactie van de wet biedt aan het prominente gebruik van beelden van bepaalde werken uit het straatbeeld in de reclame onverdraaglijk. Hij pleit voor een zodanige lezing van de bepaling dat de vrijheid van het straatbeeld vooropstaat en aldus een 'verzelfstandigde afbeelding' van een werk zonder dat straatbeeld, of in termen van de oude wet 'als hoofdvoorstelling' niet toelaatbaar is.

Het spreekt voor zich dat men kan twisten over de wenselijkheid om een 'communicatietaks' in te voeren voor commercieel gebruik van ons aller straatbeeld, of om de hoofdvoorstellingseis terug te brengen in het achterhoofd van de rechter, terwijl de wetgever de gebruiksvrijheid juist wilde vergroten. In het licht van de actuele Europese bezinning op de panoramavrijheid bieden de verhandelingen van Kruijswijk en Quaedvlieg echter in alle gevallen gezonde stof tot nadenken.